

FALUVÉGI ALBERT

Gyorsfénykép az Országos Területi Helyzetképről

Az interneten elérhető a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, valamint a VÁTI Kft. Országos Területi Helyzetkép, 2009 című munkája.

A második alkalommal megjelenő helyzetkép előszavában Varga István nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter többek között ezt írja:

„Az Országos Területi Helyzetkép 2008. évi első kiadását kísérő szakmai és állampolgári érdeklődés igazolta, hogy komoly igény van Magyarországon a tényyszerű tájékoztatásra. (...)

Az Országos Területi Helyzetkép, 2009 részletes és hiteles képet ad Magyarország térszerkezetéről az olvasónak, segíti az ország helyzetének minél szélesebb körű megismerését. Az ágazati és területfejlesztéssel foglalkozó szakemberek körén kívül ezért az érdeklődő nagyközönség figyelmére is érdemes, mind itthon, mind határainkon túl. Ezt szolgálja majd az angol nyelvű kiadás is.

A területi országjelentés hasznos szakmai fogódzó Magyarország uniós területpolitikai szerepvállalásában is. A 2011-es magyar uniós elnökség kapcsán kiemelt jelentőséget szánunk a térségek és a régiók eltérő fejlődésének bemutatására. A fejlődést befolyásoló területi folyamatok ugyanis elválaszthatatlanok az európai fejlődéstől, befolyásolják a regionális politika alakítását, és sokszor tanulsággal szolgálhatnak más országoknak is. A kiadvány tovább növeli a szakmai tapasztalatok tárházát – amelyek felhasználásával Magyarország komoly, ambiciózus feladatokat fogalmazhat leendő uniós elnöksége idejére.”

Dr. Szaló Péter területfejlesztésért és építésügyért felelős szakállamtitkár bevezetőjében kiemeli:

„A kiadvány a 2007-es évre vonatkozóan közöl átfogó területi információkat, tömör, lényegre törő elemzések alapján. Megállapításai a nemzetközileg is elismert országos területfejlesztési és területrendezési információs rendszer (TeIR) adataira támaszkodnak, módszertanilag pedig a 2008-ban megújított területfejlesztési megfigyelési és értékelési rendszeren (T-MER) alapul.

Újdonságként először jelenítenek meg olyan térképeket, amelyek „3 dimenziós” ábrázolásmóddal még plasztikusabbá és sokszínűbbé teszik a területi folyamatok alakulását. Arra törekednek, hogy az ország térségeinek állapotáról megjelenített pillanatfelvétellel kellően informatív és vizuális legyen, ugyanakkor továbbra is a lehető legolvashatóbb formában jusson el az olvasóhoz.

A kiadvánnyal olyan dokumentumot tart kezében az olvasó, amellyel a 2005-ben elfogadott Országos területfejlesztési koncepció (OTK) célkitűzéseihez igazodva vizsgálható a térszerkezet aktuális állapota. Mindemellett következetes mutatórendszerrel alkalmas az előző évben megjelent helyzetképben közölt információk összehasonlítására.”

A kiadvány első része az országos területfejlesztési és területrendezési információs rendszert és a megújuló TÉRPORT alkalmazásait mutatja be, azt az információs háttérrel és elemzési eszközzel, amely lehetővé tette a területi helyzetkép elkészítését is. A részletes leírás, az elérések bemutatása az érdeklődők ismereteit gazdagítja.

A kiadvány második része az OTK-ban megfogalmazott hosszú távú célok mentén ad helyzetképet az ország területi helyzetéről, részletesen taglalva az Európába való területi integrációt. Ennek keretében az *európai uniós térben* bemutatja a *magyar régiókat*, amelyek a gazdasági teljesítményt jelző egy főre jutó GDP alapján az uniós rangsorának alsó harmadában helyezkedtek el 2006-ban. Közép-Magyarország a középmezőnyben található, pontosan elérve az EU-27 átlagát. A legkisebb értéket felmutató hazai régió – Észak-Alföld – az EU-27 átlagának 40%-át sem érte el, ezzel csak Kelet-Lengyelország, Románia és Bulgária régióit előzi meg. Az EU-27 foglalkoztatási átlá-

gát, ami 2007-ben 65,4% volt a 15–64 éves korosztályban, mindössze megközelíteni tudta a nyugat-dunántúli, illetve a közép-magyarországi régió. A legrosszabb értékeket felmutató Észak-Magyarország és Észak-Alföld, Dél-Dunántúl viszont csak Dél-Olaszország és az Európán kívüli területek értékeivel állítható párhuzamba.

Az Európai Unió munkanélküliségi rátája 2007-ben 7,1% volt a 15–74 éves korosztályban. A legkedvezőbb helyzetű régió, Közép-Magyarország értéke 4,7% volt, ezenkívül még Nyugat-Dunántúl és Közép-Dunántúl 5%-os értéke volt jobb az EU átlagánál. A többi régió esetében különösen feltűnő a leszakadás, Észak-Magyarország munkanélkülisége majdnem háromszorosa Közép-Magyarországnak.¹ (V.ö. a függelékben közölt STADAT-táblázattal!)

A gyorsforgalmi úthálózat sűrűsége terén a közép-magyarországi régió magasan vezet a többi hazai régió előtt, az EU-27 átlagát majdnem kétszeresen meghaladó 31,2 km/1000 km² értékkel. Az európai összehasonlításban a helyzetkép kitér még az egy főre jutó elszállított hulladék mennyiségére és a „Nature2000” természetmegőrzési területekre.

A területi versenyképesség alakulását vizsgálva kitér a helyzetkép a gazdasági alaptényezőkre (az egymillió Ft GDP-re jutó beruházások értéke, az 1000 főre jutó működő vállalkozások, K+F), a gazdasági teljesítmény, a mezőgazdaság, az ipar és építőipar, a szolgáltatások, a turizmus, a képzés, valamint a közlekedés és a kommunikáció területi különbségeire.

A területi felzárkózást a lakosság demográfiai helyzetén, az életkörülményeiben, valamint a szociális és közműellátásán keresztül mutatja be a kiadvány.

A fenntartható térségfejlesztés célja – fogalmaz a területi helyzetkép –, hogy a fejlődés a természeti és épített környezet értékeinek védelme mellett a lakosság életminőségének javulását és a mindezeket megalapozó gazdaság erőforrásainak kíméletes felhasználását is biztosítsa. Ennek az összetett célrendszernek a teljesítését a kiadvány a kibocsátásokon, a környezeti állapoton és a környezeti kihívásokra adott válaszokon keresztül értékeli, külön foglalkozva a levegőtisztaság, a vízminőség, a hulladékgazdálkodás, a kármentesítés, a műemlék- és természetvédelem területi állapotával.

Ezt követően kerül sor *a régiók helyzetének bemutatására*, az általános fejlettség különböző mutatói mellett a területfejlesztési támogatások nagysága és arányai mentén értékelve a régiókat. Az adatokat kiegészíti néhány, a területfejlesztés szempontjából fontosabb, kiemelkedő projekt bemutatása is.

A kiadvány harmadik része az OTK középtávú területi céljai mentén vizsgálja annak térségtípusait. Ezek:

- budapesti metropolisztérség,
- fejlesztési pólusok,
- külső és belső perifériák, elmaradott térségek,
- Tisza-térség,
- a Duna mente és Homokhátság,
- Balaton-térség,
- határ menti térségek,
- tanyás térségek,
- aprófalvas térségek,
- nemzeti kisebbségek által lakott vidékies térségek és a
- magas arányú cigány népességgel rendelkező térségek.

¹ A világgazdasági válság 2008 végétől jelentős hatással van a gazdasági teljesítményekre és a foglalkoztatásra. Az EU-27 munkanélküliségi rátája a 2007-es 7,1%-ról 2009. decemberére felszökött 9,7%-ra, s a hazai ráta a 2007-es 7,4%-os értékről 2009-re 10,0%-ra emelkedett. A változások nem rendezték át alapvetően a területi folyamatokat, ugyanakkor a kedvezőtlen adottságú régiókat kevésbé érintették, mint a fejlettebbeket. Közép-Magyarország munkanélküliségi rátája 40%-kal, Nyugat-Dunántúl 72%-kal, Közép-Dunántúl 86%-kal emelkedett 2007 és 2009 között, míg Észak-Magyarországon ez a növekedés 25, Észak-Alföldön 31, Dél-Dunántúlon 10% volt.

A kiadványt egy módszertani fejezet zárja, amely összefoglalja az elemzések háttéréül szolgáló információk rendszerét, s a korábbi elemzések tapasztalatai alapján kialakított indikátorrendszert.

Az új Országos Területi Helyzetkép részletes anyaga az NFGM Területfejlesztési és Építésügyi Szakállamtitkárságának oldalából kiindulva található meg, a

http://nfgm.gov.hu/tudastar/dokumentumtar/terfejl_epu/teruletfejleszt_osevnyen.

Elérhető a kiadvány a VÁTI Nonprofit Kft. által üzemeltetett TÉRPORT szakmai portál <http://www.terport.hu/main.php?folderID=5063> oldalán is.

FÜGGELÉK

*A munkanélküliségi ráta alakulása**

(százalék)

Területi egység	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Budapest	5,2	4,2	3,7	3,7	4,4	4,7	4,8	4,9	4,3	6,2
Pest	5,1	4,5	4,3	4,7	4,7	5,9	5,6	4,6	5,1	7,2
<i>Közép-Magyarország</i>	5,2	4,3	3,9	4,0	4,5	5,2	5,1	4,7	4,6	6,6
Fejér	5,2	4,8	6,1	4,8	6,4	6,3	4,9	4,8	5,5	9,4
Komárom-Esztergom	5,4	4,6	4,1	4,3	5,2	7,5	7,5	6,0	5,2	8,5
Veszprém	4,0	3,6	4,5	4,6	5,0	5,3	6,1	4,4	6,8	9,8
<i>Közép-Dunántúl</i>	4,8	4,3	5,0	4,6	5,6	6,3	6,1	5,0	5,8	9,3
Győr-Moson-Sopron	4,3	4,1	3,9	3,4	3,8	4,3	4,3	3,7	3,5	6,3
Vas	4,6	5,1	4,8	5,1	5,8	8,0	7,4	6,8	5,5	10,2
Zala	3,8	3,3	3,6	5,9	4,7	6,4	6,3	5,3	6,6	10,8
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	4,2	4,1	4,0	4,6	4,6	5,9	5,7	5,0	4,9	8,6
Baranya	7,1	6,5	7,2	8,1	8,0	8,4	7,6	7,5	10,4	11,6
Somogy	8,4	9,7	8,2	7,0	6,1	9,2	10,3	11,7	10,4	11,4
Tolna	8,3	7,2	8,4	8,9	7,7	8,8	9,6	11,6	10,2	9,4
<i>Dél-Dunántúl</i>	7,8	7,7	7,9	7,9	7,3	8,8	9,0	10,0	10,3	11,0
<i>Dunántúl</i>	5,5	5,3	5,5	5,6	5,8	6,9	6,8	6,4	6,8	9,5
Borsod-Abaúj-Zemplén	11,6	9,3	10,5	11,2	10,9	12,0	12,0	13,8	14,7	16,0
Heves	7,5	6,7	5,7	7,8	7,3	8,3	9,1	11,0	11,0	12,9
Nógrád	9,1	8,5	8,1	7,8	9,4	9,5	10,6	9,5	12,6	15,9
<i>Észak-Magyarország</i>	10,1	8,5	8,8	9,7	9,7	10,6	11,0	12,3	13,4	15,2
Hajdú-Bihar	7,1	6,4	6,6	6,0	5,7	8,4	9,2	7,9	8,9	11,3
Jász-Nagykun-Szolnok	9,4	7,3	7,8	5,6	6,2	8,3	9,6	9,4	8,5	11,4
Szabolcs-Szatmár-Bereg	11,2	9,6	9,1	8,4	9,5	10,3	13,6	14,7	17,5	19,1
<i>Észak-Alföld</i>	9,2	7,8	7,8	6,8	7,2	9,1	10,9	10,8	12,0	14,2
Bács-Kiskun	5,7	6,4	6,2	7,3	7,1	8,5	9,4	9,3	8,6	10,9
Békés	5,8	6,0	6,9	7,1	6,5	8,4	7,8	8,1	10,2	13,4
Csongrád	4,0	3,7	5,5	5,0	4,9	7,5	5,9	6,0	7,7	7,8
<i>Dél-Alföld</i>	5,2	5,4	6,2	6,5	6,3	8,2	7,8	7,9	8,7	10,6
<i>Alföld és Észak</i>	8,1	7,2	7,6	7,6	7,6	9,2	9,9	10,3	11,3	13,3
Ország összesen	6,4	5,7	5,8	5,9	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0

* A munkaerő-felmérés 15–74 éves népességre vonatkozó adatai, KSH.